Juhana Herttuan ja Catharina Jagellonican lauluja.

Eino Leino

JUHANA HERTTUAN
JA
CATHARINA JAGELLONICAN
LAULUJA

E I N O L E I N O

JUHANA HERTTUAN
JA
CATHARINA JAGELLONICAN
LAULUJA

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

näköispainos v. 1919 ilmestyneestä
1. painoksesta

ntamo 2013

ISBN 978-952-215-413-2
takakansi ja selkä Make Copies 2013
takakannen kuva Akseli Galllen-Kallela, Eino Leino, 1917, yksityiskohta

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

INVOCATIO

I N V O C A T I O

Taas karjuu Kaos ikivanha. Kauhu
titaanit valtaa, yltyy alku-yö,
syvyydet kuohuu, korkeudess' on pauhu,
Prometheun taas maksaa kotka syö,
maanpiirin saartaa luomismyrskyn sauhu;
nyt pient' on ihminen ja ihmistyö,
mut sentään sydämissä kansain, maiden
kuin ennen kukkii ahot autuaiden.

I N V O C A T I O

Kuin muinen siellä kuolottuuden kaipuu
käy rinnan kanssa hetken hurmion,
ja valtakunnat nousee, toiset vaipuu,
mut taide seisoo, voittaa Tartaron,
se taide, joka taivaan tulkiks taipuu
ja valtain korkeampain viesti on,
mi suulla suurempien haastain, uutta
luo joka hetki hetken ikuisuutta.

Kas, kirkkahat kuin aikain aamunkoissa
totuuden pylväät pyhät heijastau,
ja tuoreina kuin Tauriin ruusut, noissa
ikuiset kauneus-innot seijastau,
kuin muinen, taiteen esikartanoissa
jalouden juhlaan kansat kaunistau:
miss' ihmissilmä lempeydestä kastuu,
Iphigeneia alttarille astuu.

I N V O C A T I O

Ja niinkuin ennen aikaan Atreun lasten,
Oresteen huuto tunkee taivaisiin,
lyö raivottaret Spartan valtiasten
kuin muinen ihmisheimon herkimpiin,
soi laulut kirottuin, ei autuasten,
kuin päätään puistais Tantalos taas niin,
ett' yöstä kuiluin kuuluu ääni kumma
kuin ihmisyyden syiden tunto tumma.

Ja niinkuin ennen ihmisrintaa raastaa
raakuuden valta, vaikka voimaton,
kun hälle heleämmät henget haastaa,
soi kielet kaunihimman kantelon,
hän suurtuu, kasvaa keskell' yötä, saastaa,
hän tulee ylvään itsetuntohon:
barbaari pelkää, koska järkkyy Kaos,
ei Agamemnon eikä Menelaos.

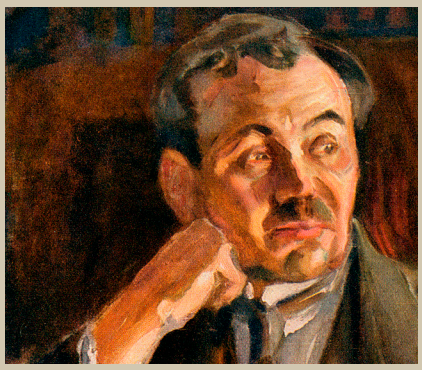
I N V O C A T I O

Siks soios soitto armahampain aikain,
uponnut kello ihmis-unelmain,
sydänten syvyyksistä ilmi kaikain
ihanteet hengen, runon ruhtinain;
ei sinis kuollut mahti taiteen taikain,
ei kunto maasta kuolemattomain,
kuin kautta taivaan vauhtiansa virmaa
Phoibos Apollon tuliorhit kirmaa.

Helise lyyra, helkä harppu parhaan,
mit' ihmisheimo tietää päällä maan,
min tutki, tuomitsi tai iski harhaan,
se täällä toisin vaaoin tuomitaan;
opasta kaikki siihen onnen tarhaan,
miss' ihmiskuntaan kukin kuulutaan,
ja missä vaalii mieli miehen, naisen
vapautta kauneuden kansalaisen.

Tuskin mikään Eino Leinon teos niin riitelee sen isiltäperityn käsityksen kanssa, jossa hän on ikiaikaista ”suomalaisuutta” ylistävä alkuvoimainen shamaani, kuin tämä maan itsenäisyyden aamussa, 1919, ilmestynyt runoelma. Paitsi

9 789522 154132

että Leino arastelematta samastuu siirtomaaherraan, Kustaa Vaasan poikaan Juhanaan (Suomen herttua 1656–63 ja, Ruotsin kuninkaana, suuriruhtinas 1581–92), hän hakee runojensa muodon, metriikan ja sointukulut Kalevalan sijaan suuresta eurooppalaisesta perinteestä. Teoksen voi ajatella sijoittuvan Juhanan ja puolalaisen Catharina / Katariinan turkulaiseen renessanssihoviin, ja sen emotiaalisena taustana ja virikkeenä on Leinon kiistelty suhde virolaiseen kirjailijaan ja diplomaatinrouvaan Aino Kallakseen. Ja runon ruhtinas antaa ”suomalaisten” tietää, mitä hän heistä oikeasti ajattelee: ”Tää kekrikansa! Yhtä outo sille / on ilo, onni, kuin on ihmisyys, / (...) / He mitä tahtoo? Miks he elää? Mille? / Jäämeren tuuli heiltä tunteet hyys. / Ken koskaan hehku, sammu ei, on hyhmää, / ja siksi ikuista, kun on se – tyhmää!” – *Juhana Herttuan ja Catharina Jagellonican lauluja* on tarpeellinen runoilija ja maailmanlapsi Leinon pelastamiseksi moneltakin hänen ”perintönsä” vaalijalta. – *Leevi Lehto*